

Landbouwcentrum Granen Vlaanderen (LCG) vzw

Graanbericht Nr. 2019.G.19, 24 oktober 2019

Bladluizen in wintergranen – Toestand 21-22 oktober 2019: reeds belangrijke tot zeer hoge aantastingen!

SAMENGEVAT

Zaaizaadontsmetting tegen bladluizen is niet meer toegelaten. Behalve de percelen wintergerst die gezaaid zijn met rassen die tolerant zijn ten aanzien van het dwergvergelingsvirus, is geen enkel perceel wintergraan vanaf de opkomst beschermd tegen het dwergvergelingsvirus overgedragen door bladluizen.

De aantasting door bladluizen is momenteel op veel percelen al zeer hoog, niettegenstaande het jonge gewasstadium. Het is daarom absoluut noodzakelijk alle percelen wintergranen (die niet beschermd zijn tegen het dwergvergelingsvirus) te controleren van bij de opkomst op de aanwezigheid van bladluizen. De bladluisaantasting kan onder de huidige gunstige weersomstandigheden zeer snel toenemen. De bladluiscontrole gebeurt best tijdens de warmste uren van de namiddag.

Laat je niet verrassen door een lange regenperiode waardoor de velden niet (meer) toegankelijk zijn.

Najaar 2019 is de eerste uitzaai van wintergranen met zaaizaad dat niet ontsmet is tegen bladluizen. Zaaizaadbehandeling met neonicotinoïden is immers niet meer toegelaten, de basisbescherming van 6 à 8 weken tegen bladluizen valt dus weg. Des te belangrijker is een consequente en degelijke opvolging van de bladluispopulatie. Indien, voor wat de wintergerst betreft, rassen gezaaid worden die tolerant zijn ten aanzien van het dwergvergelingsvirus, zijn deze beschermd ten aanzien van het dwergvergelingsvirus (onder andere Amistar, Coccinel, Domino, LG Zebra, Margaux, Novira, Paradies, Rafaela).

Omwille van de aanhoudende regenachtige weersomstandigheden dit najaar verloopt de zaai van de wintergranen zeer moeizaam. De zaai van de wintergerst verloopt bijgevolg zeer gespreid, beginnend de laatste week van september tot percelen die op vandaag nog moeten gezaaid worden. Hierdoor konden deze week nog niet in alle regio's bladluistellingen uitgevoerd worden.

Op 21 en 22 oktober werden de eerste bladluistellingen uitgevoerd in Vlaanderen op percelen zonder insecticidebehandeling. Deze week werden op 10 percelen wintergerst waarnemingen uitgevoerd (zie Tabel op volgende bladzijde):

- in Limburg: Jeuk, Piringen, Sluizen, Wellen
- in Vlaams-Brabant: Holsbeek
- in Oost-Vlaanderen: regio Sint-Niklaas
- in West-Vlaanderen: Helkijn, Otegem, Poperinge, Zwevegem

Op deze percelen, gezaaid tussen 28 september en 12 oktober, is gemiddeld 14,7% van de planten bezet met minstens 1 bladluis. De situatie verschilt zoals steeds erg van perceel tot perceel. De aantasting varieert dan ook van slechts 0,3% van de planten bezet met minstens 1 bladluis, tot maar liefst 55% van de planten (in het 2-bladstadium) bezet met minstens 1 bladluis.

Op bezette planten werden gemiddeld 1,6 bladluizen per plantje waargenomen, gaande van 1 tot maximaal maar liefst 13 bladluizen per individuele plant. Het merendeel van de luizen is op nagenoeg alle waarnemingspercelen ongevleugeld.

Roos-grasluizen op het blad (Foto: Inagro)

WINTERGERST: percelen zonder insecticidebehandeling

Waarnemingsplaats	Zaadatum	21-22 oktober					Ligging perceel
		Ontwikkelings- stadium wintergerst	% planten bezet met minstens 1 bladluis	Aantal bladluizen per plant			
				totaal	ongevleugelde	gevleugelde	
Limburg							
Jeuk	28 september	1 à 2 blad	12,3%	1,3	0,2	1,1	Onbeschut langs suikerbieten en bos
Piringen	12 oktober	1 blad	4,3%	1,8	1,4	0,4	Onbeschut langs maïs
Sluizen	12 oktober	1 blad	0,3%	1,0	1,0	0	Deels beschut langs gras, vanggewas en bos
Wellen	12 oktober	1 blad	0,3%	1,0	1,0	0	Beschut langs gras, vanggewas en bos
Vlaams-Brabant							
Holsbeek		2 blad	55,0%	1,4	1,1	0,3	
Oost-Vlaanderen							
regio Sint-Niklaas		1 blad	21,8%	2,5			
West-Vlaanderen							
Helkijn	10 oktober	1 blad	7,5%	1,7	1,1	0,6	Onbeschut, langs gras en bieten
Otegem	5 oktober	1 à 2 blad	30,3%	2,6	2,4	0,2	Onbeschut, langs vanggewas en maïsstoppel
Poperinge	5 oktober	1 à 2 blad	6,3%	1,3	1,2	0,1	Onbeschut, langs maïsstoppel en suikerbieten
Zwevegem	5 oktober	1 à 2 blad	8,8%	1,7	1,0	0,7	Onbeschut, langs vanggewas; met maïs en maïsstoppel in de buurt
Gemiddelde			14,7%	1,6	1,2	0,4	

Interpretatie: Behandelingsdrempels: zie verder in dit LCG-Graanbericht

De behandelingsdrempels volgens Livre Blanc Gembloux, België zijn gebaseerd op virusdragende bladluizen (in de herfst 5% bezettingsgraad met virusdragende bladluizen). Doch momenteel zijn er nog geen gegevens bekend omtrent de virulentiegraad van de bladluizen in Vlaanderen.

Echter, op basis van de behandelingsdrempel volgens Arvalis, Frankrijk (10% bezettingsgraad met bladluizen) zijn momenteel reeds 4 van de 10 opgevolgde waarnemingspercelen nodig te behandelen tegen bladluizen.

Wees indachtig dat de toegelaten insecticiden niet systemisch zijn en geen bescherming bieden aan de nieuw gevormde blaadjes na de bespuiting, deze percelen kunnen opnieuw aangetast worden door bladluizen. Tot zolang de klimatologische omstandigheden gunstig blijven voor de activiteit van de bladluizen dienen de graanpercelen gecontroleerd te worden. Een nieuwe bladluisbehandeling kan nodig zijn indien terug bladluizen aanwezig zijn, wanneer de werkingsduur van de insecticidebespuiting naar zijn einde loopt en/of de graanplant nieuwe blaadjes gevormd heeft.

BEVORDERLIJKE FACTOREN VOOR DE AANWEZIGHEID VAN BLADLUIZEN

Omstandigheden bevorderlijk voor bladluisaantasting zijn:

- vroege zaai
- nabijheid van met bladluizen geïnfecteerde maïsvelden
- aanhoudend zacht weer
- beschutte ligging van het perceel
- aanwezigheid in de directe omgeving van grassen, Japanse haver als vanggewas en graanopslag

Vooraf graanpercelen in de omgeving van maïs moeten zeer goed opgevolgd worden. In percelen waar de opkomst van de granen zich vóór de maïsoogst situeert, is het zeer belangrijk de bladluisdruk goed op te volgen. Tijdens de maïsoogst (zeker bij mooi weer) kunnen de bladluizen zich namelijk massaal verplaatsen naar de graanpercelen. Waakzaamheid is in deze situatie zeker geboden!

BEHANDELINGSDREMPELS

- **De behandelingsdrempel volgens Livre Blanc "Céréales" (Gembloux, België)** is verschillend naargelang het moment/tijdstip (Bron: Livre Blanc "Céréales" – september 2014, Université de Liège – Gembloux Agro-Bio Tech, België):
 - in de herfst wordt een bladluisbehandeling aanbevolen vanaf het moment dat 5% van de planten bezet is met virusdragende bladluizen, m.a.w. 5 planten op 100 planten bezet met minstens één virusdragende bladluis.
 - op het einde van de vluchten (ten laatste half november) bij het ingaan van de winter ligt de behandelingsdrempel veel lager, namelijk vanaf het moment dat 1% van de planten bezet is met virusdragende bladluizen, m.a.w. 1 plant op 100 planten bezet met minstens één virusdragende bladluis. Een "winter" impliceert een winter met voldoende winterse weersomstandigheden.
 - op het einde van de winter wordt een bladluisbehandeling aanbevolen vanaf het ogenblik dat er levende bladluizen aanwezig zijn, ongeacht hun aantal. Na de winter kan het vergelingsvirus namelijk zeer snel uitbreiden en leiden tot belangrijke schade, zelfs bij aanwezigheid van zeer weinig virulente bladluizen.
- **De behandelingsdrempel volgens Arvalis (Frankrijk)** adviseert de bladluizen onmiddellijk te behandelen van het ogenblik dat 10% van de planten bezet is met minstens één bladluis. Bij een lagere bezettingsgraad wordt er geadviseerd te behandelen wanneer de bladluizen meer dan 10 dagen aanwezig blijven wat ook het % aangetaste planten is (Bron: Arvalis, Institut du végétal, Blé tendre d'hiver, Orge d'hiver, Variétés et interventions d'automne 2019-2020, Région Hauts-de-France).

Op percelen waar reeds een insecticidebehandeling werd uitgevoerd, moet bij nieuwe bladluisvluchten de bladluisdruk opnieuw opgevolgd worden wanneer de werkingsduur van de insecticidebespuiting naar zijn einde loopt. De toegelaten middelen zijn niet systemisch en bieden geen bescherming aan de nieuwe blaadjes gevormd na de behandeling, deze percelen kunnen opnieuw aangetast worden door bladluizen. Tot zolang de klimatologische omstandigheden gunstig blijven voor de activiteit van de bladluizen dienen de graanpercelen gecontroleerd te worden. Een nieuwe bladluisbehandeling kan nodig zijn indien terug bladluizen aanwezig zijn.

De kans om een behandeling in goede omstandigheden uit te voeren vermindert vaak vanaf de tweede helft van november omwille van ongunstige weersomstandigheden en het moeilijk of niet toegankelijk worden van de percelen.

Laat je niet verrassen door een lange regenperiode waardoor de velden niet (meer) toegankelijk zijn.

PRODUCTKEUZE & BEHANDELINGSMODALITEITEN

In de meeste gevallen wordt in de herfst voldoende resultaat bekomen met **pyrethroïden**. Pyrethroïden zijn minder werkzaam bij zacht en droog weer dan bij koudere en vochtigere weersomstandigheden.

Wanneer de behandeling uitgevoerd wordt bij zacht weer (17°C en meer), kan de **toevoeging van pirimicarb** (ongeveer 70 g/ha werkzame stof) de effectiviteit van de pyrethroïden verbeteren door de bladluizen ook via dampwerking te bestrijden.

(Bron: naar M. De Proft, Unité Protection des Plantes et Ecotoxicologie, CRA-W Gembloux).

Pyrethroïden zijn contactinsecticiden, de insecticidebehandeling dient daarom zo uitgevoerd te worden dat het insecticide in contact komt met de bladluizen. Een correcte spuittechniek en goede weersomstandigheden (onder andere windstil weer) zijn bijgevolg zeer belangrijk.

Wanneer de weersomstandigheden droog en zonnig zijn, is het belangrijk om:

- voldoende water te gebruiken
- niet te behandelen in perioden met felle zon; best 's morgens vroeg behandelen

Een overzicht van alle insecticiden erkend voor de bestrijding van bladluizen, overdragers van het dwergvergelingsvirus in wintergranen is raadpleegbaar op [Inagro's gewasbeschermingsapp](#).

WERKWIJZE BLADLUISTELLINGEN IN WINTERGRANEN (WINTERGERST, WINTERTARWE, TRITICALE, SPELT)

Voor de controle op de aanwezigheid van bladluizen in het veld kunnen volgende methodes gebruikt worden:

- **Methode 1:**

De aanwezigheid van bladluizen wordt nagegaan op **planten willekeurig verspreid over het veld**, maar tenminste op één meter afstand van elkaar.

De aanwezigheid van bladluizen wordt bepaald op ten minste 200 planten. Hierbij wordt zowel het aantal gecontroleerde planten, als het aantal planten waarop minstens één bladluis aanwezig is, genoteerd. De aantastingsgraad wordt uitgedrukt als % planten bezet met ten minste 1 bladluis.

- **Methode 2:**

De aanwezigheid van bladluizen wordt nagegaan op **meerdere vaste plaatsen verspreid in het veld** (bijvoorbeeld door meerdere rijen van 1 à 2 m lengte uit te zetten met piketjes, verspreid over het perceel). Bij de eerste telling dient men zowel het aantal gecontroleerde planten als het aantal planten waarop minstens één bladluis aanwezig is, te noteren. Vanaf de tweede telling moet dan enkel het aantal planten met aanwezigheid van luizen genoteerd worden (tenzij er tussen de eerste en tweede telling nog verdere opkomst van het graangewas is geweest, dan moet opnieuw het aantal gecontroleerde planten geteld worden).

De aanwezigheid van bladluizen wordt bepaald op ten minste 400 planten. De aantastingsgraad wordt uitgedrukt als % planten bezet met ten minste 1 bladluis.

Aandachtspunten bij de bladluistellingen:

- Enkel levende bladluizen worden geteld.
- De aanwezigheid van bladluizen moet zeer nauwkeurig en voorzichtig gecontroleerd worden (opletten dat de bladluizen niet afvallen van de graanplanten of wegvliegen).
Bij de gewascontrole:
 - de bovenkant én de onderkant van de bladeren bekijken
 - het hartje van de bladeren zeker openen; de blaadjes zeker openvouwen indien deze nog opgerold zijn!
 - de oksel tussen de stengel en blad zeker openen
 - de stengel tot tegen de grond controleren!
 - ook de stengelbasis tot onder de grond controleren. Dit is des te meer nodig bij koud(er) weer. Hiervoor dienen, na de bovengrondse controle op bladluizen, de graanplanten met de wortels voorzichtig uit de grond gehaald te worden (bv. met een schopje). Vervolgens dient zorgvuldig nagegaan te worden of er bladluizen voorkomen tussen de stengels tot op het uitstoelingsplateau. Dit gebeurt buiten de uitgezette telzones indien gewerkt wordt met methode 2.
- Bladluizen kunnen aanwezig zijn:
 - in verschillende grootte, zelfs zeer klein wat betekent dat er zeer goed van dichtbij moet gekeken worden!
 - in verschillende kleur (lichtgroen, donkergroen, bruinachtig in functie van de soort bladluis)

- De aanwezigheid van bladluizen kan sterk verschillen van perceel tot perceel. Daarenboven kunnen de bladluizen in een perceel heterogeen verspreid voorkomen, met plaatselijk geen tot zeer weinig bladluizen en plaatselijk hoge aantastingsniveaus!
- De bladluistellingen gebeuren bij voorkeur tijdens de warmste uren van de namiddag.

Voor uitgebreide info, raadpleeg de LCG-publicatie "[Bladluizen, overdragers van het dwergvergelingsvirus tijdens de herfst en het vroege voorjaar in wintergranen](#)" op de LCG-website (www.lcg.be).

VOLGEND BERICHT: 30 oktober 2019

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, in eigen vorm of wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het Landbouwcentrum Granen Vlaanderen is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die zouden kunnen ontstaan bij het gebruik van de gegevens uit deze opgave.

Project met financiële steun van de Vlaamse overheid, Departement Landbouw en Visserij,
Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving, Team Voorlichting

De LCG-Graanberichten komen tot stand door medewerking van volgende partners van het LCG-Vlaanderen:

- *de Vlaamse overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving, te Gent en Leuven*
- *Inagro vzw, afdeling Akkerbouw, te Rumbeke-Beitem*
- *de Bodemkundige Dienst van België, te Leuven-Heverlee*
- *Universiteit Gent, faculteit Bio-ingenieurswetenschappen, vakgroep plant en gewas, te Gent*
- *vzw PIBO Campus en het Provinciaal Instituut voor Biotechnisch Onderwijs (PIBO), te Tongeren*
- *het Vrij Technisch Instituut, Land- en Tuinbouw, te Poperinge*
- *het Land- en Tuinbouwcentrum Waasland (LTCW), Biotechnische & Sport, te Sint-Niklaas*
- *Proefcentrum Herent/Provincie Vlaams-Brabant*